

Гоцул І.Є.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

Автор дослідив, що фізична культура і спорт займають особливе місце у сфері життя людини, суспільства та організації. Особливість цієї сфери полягає в тому, що фізична культура і спорт впливають на покращення здоров'я та якості життя населення. Про це свідчать факти та статистика щодо впливу цих категорій на життя та здоров'я людини. Крім того, вплив фізичної культури і спорту на життєдіяльність людини дозволяє значно збільшити її соціально-економічний ресурс, якого потребує наше суспільство. Це проявляється в таких сферах, як державне управління, соціальна діяльність, охорона здоров'я, освіта тощо. Інститут фізичної культури і спорту виступає своєрідним стрижнем, основною ланкою в реалізації цих цілей розвитку та інших напрямків діяльності суспільства. Слід зазначити, що це одна особливість фізичної культури і спорту, зокрема цього закладу, активно впливає на формування особистості людини, що значно підвищує її цінність. Виховуються якості цілеспрямованості, волі, старанності та сумлінності. У цілому можна сказати, що фізична культура і спорт, крім впливу на здоров'я людини, сприяють адаптації нашого організму до змін зовнішнього середовища, роблять його стійким до факторів, що створюють стресові ситуації, психологічно готують людину до повноцінного та ефективної участі у громадському житті суспільства. що сучасна державна політика у сфері фізичної культури і спорту є важливою ланкою у вирішенні основних соціальних проблем суспільства. Доведено, що значущість визначається особливим статусом фізичної культури і спорту, який полягає в тому, що ця галузь є джерелом підвищення якості життя українців і соціальним ресурсом розвитку суспільства.

Ключові слова: публічне управління, сфера фізичної культури та спорту, механізм реалізації державної політики, суб'єкти та об'єкти сфери фізичної культури і спорту.

Постановка проблеми. Фізичне виховання відіграє важливу роль у зміцненні та збереженні здоров'я, громадяни мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, ставлення до релігії, роду і характеру занять, місце проживання, місце проживання та інші обставини. Держава створює умови для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури, розвиває фізкультурно-спортивну галузь та інфраструктуру, заохочує прагнення людей зміцнювати своє здоров'я та вести здоровий спосіб життя. На етапі розвитку суспільства всебічна державна підтримка фізичної культури залишається актуальною.

У сучасному науковому дискурсі залишаються невирішеними багато різноманітних питань, пов'язаних з державним регулюванням фізичної культури та спорту, напрямки вдосконалення механізмів публічного управління цієї

сфери, доцільність виділення спортивного права в окрему галузь в системі права України та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми вдосконалення механізмів публічного управління розвитком у сфері фізичної культури та спорту досліджували такі науковці, як: А. Ціпов'яз, В. Бондаренко, М. Корольова, Н. Сіренко, Р. Базенко та інші.

Метою статті є узагальнення особливостей реалізації та вдосконалення механізмів публічного управління у сфері фізичної культури та спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фізична культура і спорт посідають особливе місце у сфері життєдіяльності людини, суспільства і країни в цілому. Ця особливість проявляється в тому, що насамперед фізична культура і спорт впливають на покращення здоров'я та якості життя населення. Про це свідчать факти та статистика щодо впливу цих категорій на життя та здоров'я людини. Крім того, вплив фізичної

культури і спорту на діяльність людини дозволяє значно збільшити її соціально-економічний ресурс, якого потребує наше суспільство. Це проявляється в таких сферах, як державне управління, соціальна діяльність, охорона здоров'я, освіта тощо. Інститут фізичної культури і спорту виступає своєрідною основною ланкою в реалізації цілей розвитку даних та інших сфер життя суспільства [1].

Слід зазначити, що ще одна особливість фізичної культури і спорту, зокрема цього інституту, активно впливає на формування особистості людини, що значно підвищує її цінність. Виховуються якості цілеспрямованості, волі, старанності та сумлінності. У цілому можна сказати, що фізичне виховання і спорт, крім впливу на здоров'я людини, сприяють адаптації нашого організму до змін зовнішнього середовища, роблять його стійким до факторів, що створюють стресові ситуації, психологічно готують людину до повноцінної і ефективної участі у соціальному житті суспільства [2, с. 128].

За словами Н. Корольова: «у суспільній свідомості наших громадян суттєво зросла потреба в регулярних заняттях фізичною культурою і спортом. Можна погодитися, що стимулом для цього є важливість фізичного виховання як фактором вдосконалення природи людини, як елемент компенсації дисбалансу необхідного обсягу та якості рухової активності, що розвивається з одного боку, та реального фізичного навантаження в повсякденному житті – з іншого» [8, с. 20].

Слід зазначити, що за статистичними даними Україна все ще значно відстає від провідних країн світу (Данія, Швеція, Норвегія, Нідерланди та ін.) за показниками, що характеризують масовість населення, що займається фізичною культурою. У країнах характеристики активної участі в масовій фізкультурі та спорті оцінюються лише на рівні 40–50% населення. При цьому, як і в нас, цей показник знаходиться на рівні 30–35%, а в деяких регіонах показники значно нижчі [10, с. 172].

Як влучно зауважує дослідник Р. Сіренко: «За даними міжнародних організацій, Україна

займає 80–90 місце за середньостатистичними критеріями тривалості життя людини. Нині цей критерій визначається 63–67 роками життя. Тоді як у країнах-лідерах цей показник близько 80 років» [11, с. 161–166].

Сучасна державна політика у сфері фізичної культури і спорту є важливою ланкою у вирішенні основних соціальних завдань суспільства. Така важливість зумовлена особливим статусом фізичної культури і спорту, який полягає в тому, що ця галузь є джерелом підвищення якості життя українців та соціальним ресурсом розвитку суспільства.

Слід зазначити, що державне управління сферою фізичної культури і спорту реалізується за допомогою певних механізмів, зокрема нормативно-правових, організаційних, фінансово-економічних, соціальних (рис. 1).

Як видно з поданих документів, правова база управління розвитком сфери фізичної культури та спорту носить системний, несуперечливий характер, охоплює такі галузі, пов'язані з фізичною культурою та спортом (охорона здоров'я, демографія та ін.), створює та представляє конкретні інструменти та механізми реалізації розвиваючих завдань та створює механізм зворотного зв'язку через оціночні дії в особі органів, що дозволяє коригувати діяльність суб'єктів, відповідальних за розвиток фізичної культури та спорту в Україні, що застосовуються відповідно до окремих організацій, що діють у сфері фізичної культури та спорту, як основний вид діяльності.

Організаційними основами досліджуваного механізму є насамперед суб'єкти, які реалізують завдання, поставлені в цій сфері на підставі закону від 27 жовтня 2022 р. № 2438-ІХ. Закон України «Про фізичну культуру та спорт» (даний Законом) [5]. Їх слід поділити на два типи: перший – це предмети загальної компетенції. До них належать передусім Президент України, Уряд України, глави суб'єктів України та регіональних урядів. Їх функції зводяться до розробки та прийняття документів, що визначають розвиток сфери фізичного розвитку культури та спорту, впровадження

Рис. 1. Основні механізми реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, складено та узагальнено на основі аналізу джерел [3; 4]

інструментів та механізмів реалізації цілей сфери. Законодавчі органи також належать до органів загальної компетенції. Ці суб'єкти визначають щорічні витрати у бюджеті країни на промисловість, узгоджують питання взаємодії міжгалузевого характеру реалізації програми розвитку сфери фізичної культури та спорту [7, с. 3–9]. Щодо предметів спеціальної компетенції, то до них належать різні органи структури Мінспорту, відповідні структурні підрозділи в регіонах, громадські організації регіонального рівня, що спеціалізуються на практичній реалізації документів щодо створення та розвитку фізичної культури та спорту в нашій країні.

Крім того, виходячи з особливостей устрою нашої країни, органи регіональної влади та їх виконавчі структури наділені рядом спеціальних компетенцій, що дозволяють проводити політику розвитку фізичної культури та спорту, виходячи зі специфіки регіонів. Йдеться, як про прийняття регіональних законів, так і проведення регіональних заходів, пов'язаних з реалізацією цілей регіональних програм у сфері фізичної культури та спорту. Окрім суб'єктів розробки та реалізації політики у сфері фізичної культури та спорту невід'ємним елементом організаційної основи механізму можна назвати наявність спортивної інфраструктури для реалізації стратегічного плану. Це завдання вирішується за допомогою різноманітних фінансових джерел. По-перше, це державний бюджет. По-друге, на території розташовуються та залучаються бюджети суб'єктів та позабюджетні джерела [5].

Варто зазначити, що він передбачає та зазначає випереджальний розвиток пріоритетних напрямів у сферах покращення умов для розвитку масового спорту. Іншим елементом організаційної бази є наявність в країні спортивних організацій, які

здійснюють діяльність у сфері фізичної культури і спорту, а також наявність спеціального персоналу керівників і тренерів, лікарів та інших спеціалістів для підготовки не тільки спортсменів, на міжнародні змагання, а й для масової підготовки до регулярних фізичних навантажень. культурна та спортивна діяльність

Слід зазначити, що організаційним початком кожного виду спорту, який культивується в нашій країні, є наявність і активність цих видів спорту. Їх можна віднести до організаційних основ механізму розвитку фізичної культури і спорту.

Слід зазначити думку вчених про те, що до соціальних фондів слід віднести вплив на масовий розвиток та залучення до занять фізичною культурою та спортом громадян за допомогою спеціальних установ, програм, що реалізуються державою чи іншими організаціями. На це спрямовано фінансову підтримку розвитку сфери фізичної культури та спорту, яка є основою економічного блоку розвитку фізичної культури та спорту. Нині фінансування сфери фінансової культури та спорту здійснюється із трьох джерел:

- бюджет держави;
- бюджети суб'єктів держави;
- з бюджетів муніципальних (місцевих) органів влад.

На думку вченого С. Дубинської, необхідно знайти кошти фінансування діяльності організацій та підприємств у сфері фізичної культури та спорту, такі як фінансування за рахунок благодійних, спонсорських та позабюджетних фондів [4, с. 220].

Є проблеми у сфері фінансового забезпечення. Перш за все, зазначається, що обсяги фінансування з боку держави не дозволяють повною мірою реалізувати соціально-економічні функції фізичної культури і спорту. Вважається, що

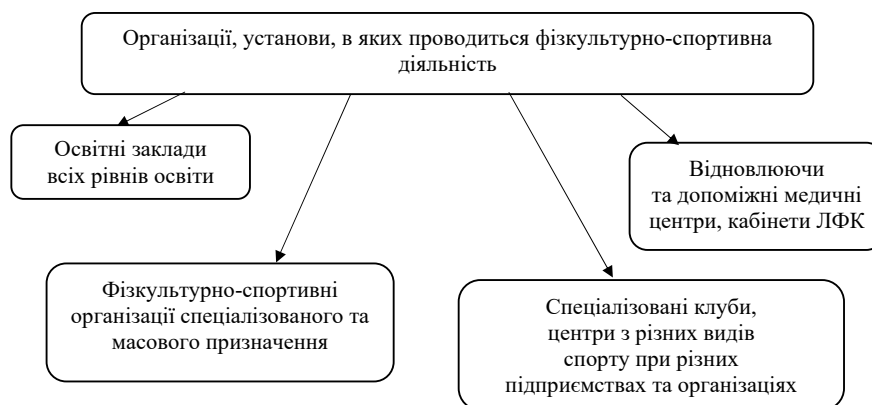

Рис. 2. Основні організації, які надають послуги для занять масової фізичної культури та спорту, складено та узагальнено на основі аналізу джерел [2; 3]

державне фінансування у сфері фізкультурно-спортивних послуг має здійснюватися там, де держава потрібна: дитячий спорт, масовий спорт, адаптаційні програми. Інші види фізкультурно-спортивної діяльності мають здійснюватися на комерційній основі та перебувають під впливом непрямого державного регулювання (корпоративний спорт, спорт вищих досягнень тощо) [9, с. 313]. Крім того, варто додати, що проблема полягає в тому, що основне навантаження несуть бюджети державних установ, що свідчить про низький рівень участі органів виконавчої влади у фінансуванні спорту та фізичної культури в країні, незважаючи на те, що вони визначають основні напрямки державної політики в даній країні країнознавчі сфери, у тому числі суб'єктів держав. Ця проблема потребує обговорення та вирішення, оскільки не сприяє ефективній роботі механізму реалізації завдань державної політики.

Слід підтримати позицію А. Моргунова [3, с. 9–12], що є й інші проблеми у цьому напрямі. Це асиметрія засобів розвитку сфери фінансової культури та спорту у регіонах; низький рівень фінансування організацій, які працюють з дітьми та молоддю; низька ефективність контролю за державними фінансами у сфері фінансової культури та спорту, що найчастіше сприяє корупції, особливо у спорті найвищих досягнень. Необхідно розвивати державно-приватне партнерство у сфері будівництва об'єктів фізичної культури та спорту, а також налагодити механізм індивідуального фінансування у сфері фізичної культури та спорту.

Разом з тим, існуючі проблеми та труднощі не дозволяють повноцінно забезпечити розвиток сфери

фізичної культури і спорту через проблеми організаційного та фінансового характеру. При цьому необхідно переорієнтувати його на використання інноваційних форм і методів розширення можливостей занять фізичною культурою і спортом.

Для цього необхідно створювати інститути інших форм, щоб впливати на масову свідомість громадян на користь того, що сфера фізичної культури і спорту є соціальним інститутом, основною метою якого є вирішення соціальних, економічних і гуманітарних завдань суспільства. Такий підхід підвищить доступність спортивних послуг [6, с. 76–80].

Слід звернути увагу, і проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що сучасні чинники базуються на тому, що доступність спортивних послуг залежить від соціальних цінностей населення, наявності об'єктів інфраструктури для занять фізичною культурою і спортом, як а також економічні можливості, що визначають платоспроможність населення, попит, звідки така доступність.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що успішне функціонування сфери фізичної культури та спорту в сучасних умовах вимагає застосування нових принципів та методів управління, адекватних сутності ринкових соціально-економічних структур. Так, необхідно активніше впроваджувати в політику суб'єктів фізичної культури та спорту інструменти вивчення попиту населення, моніторингу інтересів громадян, їх сегментації, розширення обсягу та якості послуг, залучення спонсорів та грантів, дарувальників та міжнародних партнерів.

Список літератури:

1. Шевчук О.Р. Державне регулювання розвитку фізичної культури молоді України. *Теорія та практика державного управління місцевого самоврядування* : елек. фах. видан., 2019. № 1. URL: http://el-zbirndu.at.ua/2018_2/6.pdf
2. Ціпов'яз А.Т., Бондаренко В.В. Організація і управління фізичною культурою і спортом: навч. посіб. Кременчук: КПК, 2019. С. 128. URL: <http://eprints.zu.edu.ua>
3. Моргунов О.А. Публічне адміністрування масового спорту (спорт для всіх) в Україні: сучасний стан та перспективи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 42, т. 2. С. 9–12. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/1084>
4. Дубінська З.П. Особливості регулювання правовідносин у сфері спорту в Україні: *теоретико-правовий підхід* : дис. ... докт. філософії. Львів, 2021. С. 220. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3675>
5. Закон України від 27.10.2022 року, підстава № 2438-IX. «Про фізичну культуру і спорт». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
6. Савченко В.Г., Сергєєв А.Ю. Управління у сфері фізичної культури і спорту на рівні адміністративно-територіальних одиниць: *традиції і новації*. Слобожанський науково-спортивний вісник. Харків: ХДАФК, 2016. № 1 (51). С. 76–80. URL: <http://www.repo.khdafk.kh.ua/bitstream>
7. Чокля О.І., Фальковський А.О. Специфіка державно-правового регулювання фізичної культури і спорту в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 2 (31). С. 3–9. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/554>

8. Корольова М.В. Проблеми застосування законодавства у сфері фізичної культури та спорту. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 2020. № 6 (80). С. 17–21. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/137/4006/8373-1?inline=1>

9. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні / за ред. С.М. Домбровська, С.А. Вавре-нюк, В.В. Палюх. Харків : НУЦЗУ, 2020. С. 313. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10760>

10. Базенко В. А. Механізми підтримки розвитку фізичної культури та спорту в умовах децентралізації. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 172. URL: http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/dis_bazenko.pdf

11. Сіренко Р. Р. Уніфікація механізмів державного регулювання фінансово-економічного забезпе-чення розвитку системи масового спорту в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2018. № 4 (64). С. 161–166. URL: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/dissirenko.pdf>

Hotsul I.Ye. MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING THE MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERES OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN UKRAINE

The author investigated that physical culture and sports occupy a special place in the sphere of human life, society and organization. The peculiarity of this field is that physical culture and sports affect the improvement of health and quality of life of the population. This is evidenced by facts and statistics regarding the impact of these categories on human life and health. In addition, the influence of physical culture and sports on the life of a person allows to significantly increase his socio-economic resource, which our society needs. This is manifested in such areas as public administration, social activities, health care, education, etc. The Institute of Physical Culture and Sports acts as a kind of core, the main link in the implementation of these development goals and other areas of activity. It should be noted that another feature of physical culture and sports, in particular this institution, actively affects the formation of a person's personality, which significantly increases its value. The qualities of purposefulness, will, diligence and conscientiousness are cultivated. In general, it can be said that physical culture and sports, in addition to influencing human health, contribute to the adaptation of our body to changes in the external environment, make it resistant to factors that create stressful situations, and psychologically prepare a person for a full-fledged life. and effective participation in public life of society. that modern state policy in the field of physical culture and sports is an important link in solving the main social problems of society. It has been proven that the significance is determined by the special status of physical culture and sports, which consists in the fact that this industry is a source of improving the quality of life of Ukrainians and a social resource for the development of society.

Key words: public administration, the sphere of physical culture and sports, the mechanism of implementation of state policy, subjects and objects of the sphere of physical culture and sports.